

## بررسی نقش راهبردی پلیس در کاهش میزان بزهکاری طی ده سال گذشته در استان بوشهر

صمد میرفردی<sup>۱</sup>، ارسلان کوشا<sup>۲</sup>، اسماعیل عبدالهی<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۴/۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۵/۱۷

### چکیده

**زمینه و هدف:** در جوامع هر چه تعداد مأموران پلیس بیشتر باشد، جرائم کمتر خواهد شد. در حالی که شهروندان و مقامات عمومی اغلب از این دیدگاه حمایت می‌کنند، دیگران ادعا می‌کنند که پلیس در حضور نهادهای اجتماعی بسیار قدرتمندتر، مانند خانواده و بازار کار، مشارکتی محدود در زمینه پیشگیری از وقوع جرم دارد. به نظر می‌رسد حقیقت در حد وسط این نظریه واقع شده است. لذا هدف این تحقیق بررسی نقش راهبردی پلیس در کاهش میزان بزهکاری در استان بوشهر می‌باشد.

**روش:** انجام این تحقیق روش توصیفی و پیمایشی می‌باشد. و با ابزار پرسشنامه داده‌ها گردآوری گردید.

**یافته‌ها و نتایج** تحقیق نشان داد: بیشتر شدن تعداد مأموران از وقوع جرم پیشگیری می‌کند یا خیر، وابسته به آن است که آن‌ها تا چه اندازه می‌توانند بر اهداف، وظایف، اماکن، زمانها و مردم خاص متمرکز گردند. مهمتر از همه، این مسئله به آن بستگی دارد که پلیس اماکنی باشند که جرائم جدی در آن‌ها بیشتر رخ می‌دهد و نیز در زمانهایی که احتمال وقوع جرم بیش از هر زمان دیگر است. از این حالت با عنوان امور پلیسی مبتنی بر عوامل خطرزا یاد می‌شود. ارزش امور پلیسی که بر عوامل خطرزا متمرکز است، مهم‌ترین نتیجه حاصله پس از سه دهه تحقیق است. صرفاً به کارگیری پلیس بیشتر، مانع از وقوع جرائم جدی نمی‌شود، امور پلیسی جامعه‌گرا، برون‌متمرکز بر عوامل خطر جرم، هیچ تأثیری بر جرم ندارد. اما عواملی همچون گشت‌های هدایت شده پلیس، بازداشت‌های پیشگیرانه و حل مشکلات در نقاط جرم‌خیز، باعث پیشگیری از وقوع جرم شده است.

**واژه‌های کلیدی:** نقش راهبردی پلیس، جرم، کاهش میزان بزهکاری، استان بوشهر

۱- دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته حقوق جزاء و جرم‌شناسی (نویسنده مسئول) Email: samadkhanimeh@gmail.com

۲- استادیار گروه حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

۳- استادیار گروه حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

واژه پلیس در قوانین و مقررات و نیز در افکار عمومی به طور کلی با مفهوم سرکوبی جرم و مجازات همراه بوده است، اما از آغاز سال‌های دهه هفتاد میلادی، با پذیرش نهاد پیشگیری به عنوان قلمرو جدید سیاست کیفری در تعامل با دستگاه قضایی در کنار قلمرو سنتی آن یعنی سرکوبی، بینش نوینی از مأموریت پلیس در جامعه مطرح شد. (مومنی ۱۳۹۳ ص ۱۴). در بین انواع پیشگیری همان‌گونه که مباحث جدید پلیسی، نظیر پلیس جامعه محور نیز بر آن متمرکز شده است، پیشگیری اجتماعی اهمیتی ویژه دارد. در پیشگیری اجتماعی که در قیاس با سایر انواع پیشگیری واژه تازه‌تری است، نهادهای اجتماعی مانند خانواده، مدارس، رسانه‌ها و جز آن، تلاش می‌کنند که از بزه دیدگی افراد جامعه، به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان جلوگیری کنند و فرصت‌های ارتکاب جرم را تا حد امکان کاهش دهند. (عطازاده ۱۳۹۱ ص ۳۰) در این نوع پیشگیری، مسئولیت پلیس که وظیفه حفظ امنیت و آرامش شهروندان را بر عهده دارد پررنگ تر و جدی تر است. چنانچه جوانان و نوجوانان، همچون سرمایه‌های انسانی در مسیر آموزش صحیح قرار گیرند، می‌توانند به پیشگیری اجتماعی و کاهش جرائم و بزهکاری بسیار کمک کنند. نسل جوان جامعه اسلامی ایران، تعلیم دهنده نسل‌های بعد به شمار می‌روند، به لحاظ نوع جنسیت و خطرهای تهدیدکننده آن، شرایط سنی، تأثیرات محیطی و غیره، بیشتر نیازمند توجه‌اند و به طور یقین اگر نسل جوان فردای کشور با تعالیم نادرست و سوءبرداشت از شرایط نامطلوب فرهنگی و اجتماعی روبه رو باشند، نسل‌های بعدی با بحران و خطر مواجه خواهند شد و این مساوی است با افزایش بزه و جرم در کشور و ناتوانی در کنترل آن، بنابراین توجه به آموزش و برنامه‌ریزی مطلوب برای آنان به همت کلیه نهادهای اجتماعی ضروری است. (شیری، ۱۳۸۶ ص ۱۵۱) پیشگیری اجتماعی بر این نکته تأکید دارد که انسان تحت تأثیر علل و عوامل اجتماعی، زیستی و ... دست به ارتکاب جرم می‌زند و طبعاً یک سلسله علل و عوامل در فرایند پیدایش جرم ایفای نقش می‌کنند. از جمله عواملی که در این راستا اراده مجرم را تحت تأثیر قرار می‌دهد، عبارت‌اند از محیط خانواده که پایه اساسی در پیشگیری اجتماعی از جرائم است. (عطازاده ۱۳۹۱ ص ۹۵) قوه قضائیه، که در راستای نظریه تفکیک قوا، از حق حل و فصل دعاوی و مرافعات مردم برخوردار است، جایگاهی ویژه در پیشبرد اهداف سیاست جنایی یک کشور داراست، نکته‌ای که به موجب آن قانون اساسی کشورمان نیز در قالب اصل ۱۵۶ خویش، یکی از وظایف نهاد مذکور را کوشش جهت پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمان معرفی می‌نماید، پیشگیری که در محاکم قضایی از بعدی کیفری برخوردار بوده و با رویکردی واکنشی درصدد جلوگیری از ارتکاب جرم و به طور ویژه ممانعت از تکرار جرم است که این امر از یک سو در گروی صیانت از ابهت مجازات‌ها از راه استفاده به جا از آنان به منظور تأمین ارباب عمومی و از سوی دیگر وابسته به فراهم‌آوری ارباب خاص از طریق کاربرد ضمانت اجرای کیفری موثر بر مجرمان است. (هاشمی شاهرودی، ص ۹۱) به عبارتی اجرای قانون در عمل از خود قانون‌گذاری مهم‌تر است، زیرا اجرای قانون تأثیر پیشگیرانه‌ای را که بالقوه در حقوق کیفری وجود دارد، به فعلیت می‌رساند. بنابراین هرگاه هر یک از این محیط‌ها، رسالت تربیتی و پرورشی و سازگاری خویش را به انجام نرسانند اولین خلل در

زمینه جامعه پذیری فرد ایجاد شده و در واقع زمینه ارتکاب جرم فراهم می‌شود. برقراری ارتباط پلیس با امور مدارس، پدیده‌ای تازه نیست. بیش از نیم قرن گذشته، نیروهای پلیس بسیاری از کشورها، از راه‌های گوناگون و فراوان با مدارس ارتباط برقرار کرده‌اند. الگویی هم از پلیس مدرسه به دست داده شده است، که در آن پلیس در قالب افسران کاردان مدرسه (به صورت افسر انتظامی، مشاور و به عنوان معلم و مربی آموزشی) افسران رابط مدرسه، مشارکت مدارس امن، مأموران مدرسه، مأموران مخفی پلیس در مدارس، فعالیت کرده است.<sup>۴</sup>

با بهره‌گیری از این الگو، پلیس با مشارکت بین پلیس و مدرسه، شکلی از پلیس جامعه محور را ارائه می‌دهند. آنان در قالب بخشی از کارکنان مدرسه نگریسته می‌شوند و تعاملی بسیار گسترده با کارکنان مدرسه دارند. آنان می‌توانند ضمن حفظ امنیت دانش‌آموزان در مدارس، در زمینه با مسائل روز جامعه، جرائم گوناگون، به ویژه جرائم خاص زنان، راه‌های پرهیز از خطر و آشنایی با مواد قانونی به دختران دانش‌آموز، مشاوره دهند. همچنین می‌توان با انعقاد تفاهم نامه‌ای میان ناجا و وزارت آموزش و پرورش، مراکز مشاوره‌ای در اطراف مدارس یا ادارات آموزش و پرورش، به خصوص در مناطق و مدارس پرخطر تأسیس و از پلیس زن برای برقراری ارتباط با دانش‌آموزان بهره جست. از جمله اقدامات مهم پلیس در پیشگیری از جرائم، اقدامات فرهنگی است. این اقدامات در دو محور «آموزش» و «تبلیغات» صورت می‌گیرد. صدا و سیما در قالب مهم‌ترین رسانه کشور بیشترین مخاطب را دارد و به یقین می‌تواند، مهم‌ترین نقش را در آموزش‌های همگانی و زمینه‌های دیگر پیشگیری ایفا کند.<sup>۵</sup>

## اهمیت و ضرورت تحقیق

در ضرورت و اهمیت این پژوهش باید گفت حل هر مسئله یا معضل اجتماعی در این نوع از امور پلیسی مبتنی بر دو اصل کلی است که عبارت‌اند از: کنترل فرصت‌ها و وسایل جرم زاء، با حذف یا تقلیل پیش شرط‌های بزهکاری؛ و نظارت بر بزه‌کار و بزه دیده بالقوه، با کاهش مواجهه بزه‌کار و بزه دیده بالقوه. بنابراین یکی از راه‌های پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی آموزش همگانی پلیس می‌باشد، پلیس با آموزش مهارت‌های اجتماعی، آموزش رعایت قوانین و ارائه آموزش‌هایی در خصوص شرایط الگویی مناسب توسط خود می‌تواند در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی موفق باشد. با توجه به تغییر رویکرد پلیس از پلیس سنتی به پلیس جامعه محور و تغییر رویکرد پلیس از رویکرد سلبی به رویکرد ایجابی توجه پلیس به مقوله پیشگیری از جرم و کاهش فرصت‌های ارتکاب به جرم بیشتر متمرکز شده است. این امر به نوبه خود، اولاً ارتقای سطح مشارکت مردم را در پی خواهد داشت، ثانیاً نهادینه سازی این روش در پلیس موجب می‌شود این نهاد از موضع خشک، انفعالی

۴- شورای اروپا، (۱۳۸۴)، گزارش جرم‌زدایی اروپایی، چاپ اول، تهران، انتشارات سبیل، ص ۹۱

۵- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، «بررسی لایحه پیشگیری از وقوع جرم با رویکرد انتظامی»، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، نشریه پلیس پیشگیری نیروی انتظامی، شماره سوم، ۱۳۸۶ ص ۱۲۱.

۶- صلاحی، جاوید، (۱۳۸۶)، کیفرشناسی، چاپ اول، تهران، نشر میزان، ص ۲۰۸

و نظاره گر خود در رویکرد سنتی به سمت کنشگری در حل مسائل و همچنین اجرای نقش هدایتگر در هدفمند کردن اقدامات سایر نهادهای عمومی و خصوصی به سمت عوامل و موضوعات مسئله‌ساز، سوق داده شود. (شیری، ۱۳۸۶، ص ۱۰۰)

## اهداف تحقیق

### هدف اصلی

بررسی نقش راهبردی پلیس در کاهش میزان بزهکاری طی ده سال گذشته در استان بوشهر می‌باشد.

### اهداف فرعی

تبیین تاثیر نقش راهبردی پلیس جهت همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر.

تعیین نقش پلیس با سیاست آموزش همگانی در کاهش بزهکاری در استان بوشهر

### پرسش‌های تحقیق

آیا نقش راهبردی پلیس می‌تواند در کاهش میزان بزهکاری طی ده سال گذشته در استان بوشهر موثر بوده است؟

آیا پلیس می‌تواند با همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر فراهم نماید؟

### فرضیه‌ی تحقیق

به نظر می‌رسد پلیس می‌تواند با همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر فراهم نماید؟

### روش تحقیق

روش اجرای این تحقیق، میدانی می‌باشد که برای بررسی متغیرهای تحقیق با استفاده از ابزار پرسشنامه به صورت پیمایشی اقدام به تحلیل و تفسیر آن‌ها می‌کنیم و جامعه آماری کلیه پرسنل ناجا استان بوشهر می‌باشد.

### پیشینه پژوهش

مومنی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان تاثیر آماری نیروی انتظامی بر احساس امنیت شهروندان (شهر بیرجند) نشان داد از مهم‌ترین یافته‌های این پژوهش، ارتباط معنادار آماری بین نقش نیروی انتظامی با احساس امنیت

می‌باشد به طوری که هرچه نقش پلیس پررنگ تر باشد آنگاه احساس امنیت اجتماعی مردم نیز بیشتر خواهد بود. اما در مورد هر یک از ابعاد و خرده مقیاس‌های پرسشنامه به این نتیجه رسیدیم که بین ابعاد نقش پلیس با بعد مالی، جانی و فکری احساس امنیت ارتباط معناداری وجود دارد ( $P < 0,05$ ). همچنین بین بعد قدرت و توانایی نیروی انتظامی با بعد فکری و روحی احساس امنیت ارتباط معناداری وجود داشت ( $P < 0,01$ ). بنابراین با توجه به همبستگی بالای نقش پلیس با احساس امنیت اجتماعی مردم، انتظار می‌رود که نیروی محترم انتظامی تمامی سعی و تلاش خود را در برقراری نظم و امنیت در بین شهروندان بکار ببرند.

رئیس و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان نظارت مستمر پلیس و کاهش وقوع جرائم در فضاهای شهری و منطقه‌ای (استان چهارمحال و بختیاری) نشان دادند نظارت مستمر، مهم‌ترین نقش پلیس در کاهش وقوع جرائم محسوب می‌شود. در واقع چشمان ناظر بر امنیت فضای شهری و منطقه‌ای می‌تواند باعث از بین رفتن شرایط لازم محیطی برای ارتکاب جرم شود. هدف از انجام این پژوهش مشخص کردن میزان ارتباط بین نظارت پلیس در فضاهای شهری و منطقه‌ای و کاهش وقوع جرائم است.

### مفهوم و تعریف پلیس

کلمه پلیس را واژه‌ای یونانی و مشتق از ریشه پلی تیا و پلی تیکا به معنی حکومت و مدیریت می‌دانند. از نظر افلاطون و ارسطو، نیروهای کمکی شهر مسئول مراقبت از امنیت شهر بوده‌اند. این به آن معنی است که آنان اختیار تنظیم امور شهر بر اساس منافع نظم عمومی، امنیت، اخلاقیات، تأمین غذا و رفاه را داشته‌اند. به بیان دیگر، نقش اصلی پلیس در یونان باستان مراقبت از اجرای قوانین و اختیار حفظ نظم در خیابان‌ها به منظور مراقبت از معاملات عادلانه در بازارها و جلوگیری از رفتارهای مخاطره آمیز بوده است. (گروسی، میرزائی، ۱۳۸۵. ص ۸۷)

با توجه به گستردگی مفهوم واژه پلیس، در کشورهای گوناگون تعاریف متنوعی از پلیس بیان شده است. ماکس وبر جامعه شناس مشهور آلمانی پلیس را جلوه قدرت مشروع و عقلانیت ابزاری دیوان سالاری دولت برای استقرار نظم و امنیت در جامعه می‌داند. در جامعه آمریکا، پلیس به عنوان سازمانی شناخته شده که به منظور برقراری نظم و امنیت، جلوگیری از وقوع جرم، کشف جرم، دستگیری مجرمین و اجرای مجازات ایجاد شده است.

### مفهوم بزه

بزه یا بزهکار یک پدیده اجتماعی است که در محیط‌های مختلف به شکل‌های متفاوتی مشاهده می‌شود. شکستن نظم اجتماعی و انحراف از هنجارهای جامعه را بزهکاری تعریف کرده‌اند. (صانعی، ۱۳۹۱ ص ۲۰۰)

### مفهوم بزهکار

از دیدگاه روانکاوی بزهکار کسی است که بزه یا بزهکار یک پدیده اجتماعی است که در محیط‌های مختلف به شکل‌های متفاوتی مشاهده می‌شود. شکستن نظم اجتماعی و انحراف از هنجارهای جامعه را بزهکاری تعریف کرده‌اند. از دیدگاه روانکاوی بزهکار کسی است که نیروهای غریزی در وجود او به خوبی اداره نشده است و ذهن آگاه فرد به خوبی بر نیروهای غریزی نظارت ندارد. بنابراین چنانچه ذهن آگاه نتواند راهی برای خروج نیروهای غریزی پیدا کند که مورد قبول جامعه باشد، فرد دست به رفتارهایی بر خلاف هنجارهای اجتماعی می‌زند و یا میان دو دسته از فشارهای درونی و برونی قرار می‌گیرد و دچار بزهکاری می‌شود. (صادقی، ۱۳۸۹، ص ۲۴۵)

### نظریه مشارکت و بسیج جامعه

نیروهای پلیس به تنهایی نمی‌توانند روند جرم و بی‌نظمی را مهار کرده و کنترل اجتماعی را اعمال کنند؛ آن‌ها برای پیشگیری از جرم و حل مشکلات محلی، نیاز به همکاری و کمک گروه‌های اجتماعی و انجمن‌ها دارند. کارآمدی نیروهای پلیس در حل مسائل محلی تا حد زیادی به شرایط اجتماعی منطقه بستگی دارد و به نظر می‌رسد که اطلاعات اجتماعی نقش حساسی در اجرای قدرتمند عملیات پلیس ایفا می‌کند. پلیس باید کار خود را با ایجاد مشارکت فعال و درک کامل از ویژگی خاص هر محله از حیث جرم، بی‌نظمی‌های اجتماعی و بی‌نزاکتی‌ها، آغاز کند. انجام این کار مستلزم مشورت و مشارکت فعال با ساکنین محل است. برای تقویت مشارکت و بسیج عمومی، نیروهای پلیس باید هوشیاری عمومی را احیاء کرده، نگرش‌ها و رفتارهای پیش‌کنشی را رشد داده، انسجام اجتماعی را تقویت و به نیازهای مردم پاسخ دهند. در ارتباط با سازمان‌ها و برنامه‌های محلی (مانند مراقبت همسایگی)، پلیس نقش مهمی را در توسعه و اجرای این برنامه‌ها و کمک به جامعه برای حل مسائل مربوط به بزهکاری و رفتارهای انحرافی ایفا می‌کند. (گودرزی، دعاگویان، ۱۳۸۵، ص ۳۰)

اما، نیروهای پلیس برای تمرکز نیرو در گشت زنی، کاهش تقاضاهای مکرر برای ارائه خدمات پلیسی و پیشگیری از تکرار جرم، باید علل اصلی رفتار مجرمانه را نیز شناسایی و مورد حمله قرار دهند. راهبردهای پلیس پیش‌کنشی (که اساساً حول پلیس مبتنی بر حل مسئله، مداخله و مشارکت اجتماعی متمرکز هستند)، عناصر مهمی در پیگیری مأموریت پیشگیران. پلیس به شمار می‌روند.

تعامل بین پلیس و جامعه، فرصت مطلوبی را برای تقویت اعتماد و استفاده از متخصصین محلی برای حل مسائل اجتماعی، ایجاد می‌کند. این روند برای پلیس، روش جدیدی برای تفکر و تأمین امنیت روزمره است و بر درک و قبول اولویت‌های محلی تأکید دارد و اساساً از طریق سه برنامه قابل دسترسی است: سازماندهی سرزمینی عملیات پلیس، پلیس مبتنی بر حل مسئله و پلیس جامعه محور. (گلدوزیان، ۱۳۸۸)

### نظریه سازماندهی سرزمینی در سطح محلی

اصطلاح تشکیلات سرزمینی، اشاره به مدیریت عملیات یا شیوه‌های سازماندهی از نقطه نظر جغرافیایی دارد. این مفهوم یکی از مهم‌ترین مفاهیم در اصلاحات نیروهای پلیس شهری اروپا است. این مفهوم با سازماندهی عملیات پلیس (پلیس قابل دسترس و مجاور، پلیس جامعه محور) و اختیارات تصمیم‌گیری (عدم تمرکز دستورات) ارتباط دارد. سازماندهی سرزمینی عملیات مستلزم مشارکت، مدیریت غیرمتمرکز، دانش محلی، تنوع راه حل‌ها، ابتکار عمل پلیس، گشت تخصصی، قابلیت انعطاف و تاکید بر سه عنصر "ارتباط"، "اعتماد" و "اطلاعات" است. (نجفی ابرنآبادی، ۱۳۸۶ صص ۱۱۹-۱۱۲)

### نظریه‌های امنیتی و اجرای امنیت در جامعه (توسط پلیس)

#### نظریه معمای امنیت

یکی از نظریه‌های متقدمی که سعی در نشان دادن معضل تحلیل‌های امنیتی داشته است، نظریه معمای امنیتی است. مفهوم کلی این نظریه، بسیار ساده است و ادراک بازیگران در آن نقش اصلی را دارد. کشورها در مواجهه با آن چه که (درست یا نادرست) از لحاظ امنیتی تهدید تلقی می‌کنند، دست به اقداماتی می‌زنند که از نظر خودشان کاملاً ماهیت تدافعی دارد و معمولاً مفروض می‌گیرند که نیت حقیقی مسالمت‌آمیز آن‌ها برای همسایگان نیز واضح است؛ در حالی که چنین نیست و همسایگان، درک و تصور دیگری دارند. همین وضعیت در طرف مقابل نیز وجود دارد و برای تقویت دفاع از خود دست به افزایش قدرت می‌زنند و این چرخه همین طور ادامه یافته و موجب ناامنی هر چه بیشتر می‌شود. مشکل سیاست‌گذاران بر اساس این نظریه، این است که برای درک نیت سیاسی حقیقی رقیبان بالقوه بر اساس نشانه‌های قابل رویت رفتار آنان عمل می‌کنند؛ در صورتی که همان‌گونه که جرویس (۱۹۷۶) در مورد معمای امنیتی بیان کرده است، در دنیای واقعی امنیت نمی‌توان به نیت واقعی حریف صرفاً از طریق تحلیل توانایی‌های او پی برد. هر سلاحی بستگی به استراتژی اتخاذ شده برای چگونگی بهره برداری از آن دارد که نشان می‌دهد آیا دفاعی است یا تهاجمی؛ بنابراین در یک سیستم امنیت بین‌المللی که خصوصیت آن بی‌قانونی است، دولت‌های همسایه باید همه احتمالات نهفته در پشت پرده اقدامات رقبا را در نظر بگیرند و بدترین وضعیت را مورد محاسبه قرار دهند. در هر صورت بر اساس این نظریه، دو مشکل وجود دارد: مشکل «ادراک» و «مشکل استناد». یعنی علاوه بر مشکل ادراک که موجب پیدایش تصویر درست یا غلطی در ذهن تصمیم‌گیرندگان طرف مقابل می‌شود، از نظر روان‌شناختی، ایجاد رابطه علت و معلولی بین دو پدیده در محیط نیز یک مسئله اصلی است. خطای استنادی، شامل تمایل برای نسبت دادن رفتار دیگران به خصوصیت ذاتی آن‌ها (شخصیت، انگیزه، نیت و...) به جای عوامل وضعیتی محیط است. مثلاً سیاستمداران آمریکایی در طول جنگ سرد، استقرار ارتش سرخ در اروپای شرقی را بر اساس ویژگی‌های ذاتی رهبران شوروی مانند اغراض تهاجمی آن‌ها تبیین می‌کردند و هرگز عوامل محیطی مانند تشکیل ناتو را برای تحلیل چنین رفتاری مورد توجه قرار نمی‌دادند. (گلدوزیان، ۱۳۸۸ صص ۱۴۵)

#### روش تحقیق

روش انجام این تحقیق روش توصیفی و پیمایشی می باشد.

## جامعه آماری

جامعه آماری در این تحقیق کلیه نیروهای پلیس استان بوشهر می باشد که تعداد دقیق آن ها ۳۴۱ نفر می باشد.

## نمونه آماری و تعیین حجم نمونه

از تعداد کل جامعه آماری تعداد ۱۸۲ نفر از افراد را به عنوان نمونه آماری انتخاب کردیم.

نمونه آماری: نمونه آماری در این تحقیق تعداد ۱۸۲ نفر از افراد می باشد که بر اساس محاسبات فرمول کوکران به دست آمده است.

برای به دست آوردن حجم نمونه از فرمول کوکران زیر استفاده می کنیم

$$n = \frac{\frac{t^2 \cdot pq}{d^2}}{1 + \left[ \frac{1}{n} \right] \left[ \frac{t^2 \cdot pq}{d^2} - 1 \right]}$$

N : تعداد نیروهای پلیس استان بوشهر

n : حجم نمونه

p : صفت مورد بررسی در جامعه

q : عدم وجود ویژگی در جامعه آماری

N : در مخرج فرمول بیانگر جامعه آماری

d : میزان خطا ( درجه اطمینان)

t : مقدار ضریب اطمینان

$$n = \frac{t^2 \times pq}{d^2}$$

نمونه آماری



$$d = \%.5$$

$$p = \%.5$$

$$t^2 = 1/96$$

$$q = \%.5$$

### ابزار گردآوری تحقیق

پرسش‌نامه یکی از ابزارهای رایج تحقیق و روشی مستقیم برای کسب داده‌های پژوهش است. پرسش‌نامه مجموعه‌ای از سؤالات است که پاسخ‌دهنده با ملاحظه آن‌ها پاسخ لازم را ارائه می‌دهد. این پاسخ، داده مورد نیاز پژوهشگر را تشکیل می‌دهد. سؤالات پرسشنامه را نوعی محرک پاسخ می‌توان محسوب کرد. از طریق سؤالات پرسشنامه می‌توان دانش، علائق، نگرش‌ها، و عقاید فرد را مورد ارزیابی قرار داد، به تجربیات قبلی وی پی برده و به آنچه در حال حاضر انجام می‌دهد آگاهی یافت. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسشنامه ۲۳ سؤالی است.

### محاسبه آلفای کرونباخ

در این پژوهش جهت سنجش میزان پایایی پرسش‌نامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. برای محاسبه مقدار آلفای کرونباخ ابتدا پرسشنامه‌ها در بین یک گروه ۱۰ نفری از اعضای نمونه توزیع کردیم و بر روی نرم‌افزار آماری SPSS کد گذاری شد هدف از این کار پی بردن به میزان اعتبار پرسشنامه یا به عبارتی دیگر اینکه آیا پرسشنامه قابلیت اعتبار در نمونه مورد مطالعه را دارد یا خیر. آلفای کرونباخ ۰/۷۹۸ به دست آمد.

### شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها

پس از تکمیل فرم‌ها اطلاعات به دست آمده به وسیله نرم‌افزار SPSS تحلیل شد و از کلیه متغیرهای وارد شده آمار توصیفی همچنین آمار استنباطی گرفته شد و رد یا تأیید فرضیات جهت پی بردن به سطح رابطه و همبستگی میان متغیرها مشخص شدند. دو دسته آزمون توصیفی (شامل فراوانی، درصد و انحراف معیار داده‌ها) و آزمون استنباطی شامل آزمون کلموگروف و اسمیرنوف، آزمون تحلیل همبستگی و آزمون رتبه بندی تی با هدف بررسی فرضیات انجام گردید.

### آمار و یافته‌های توصیفی

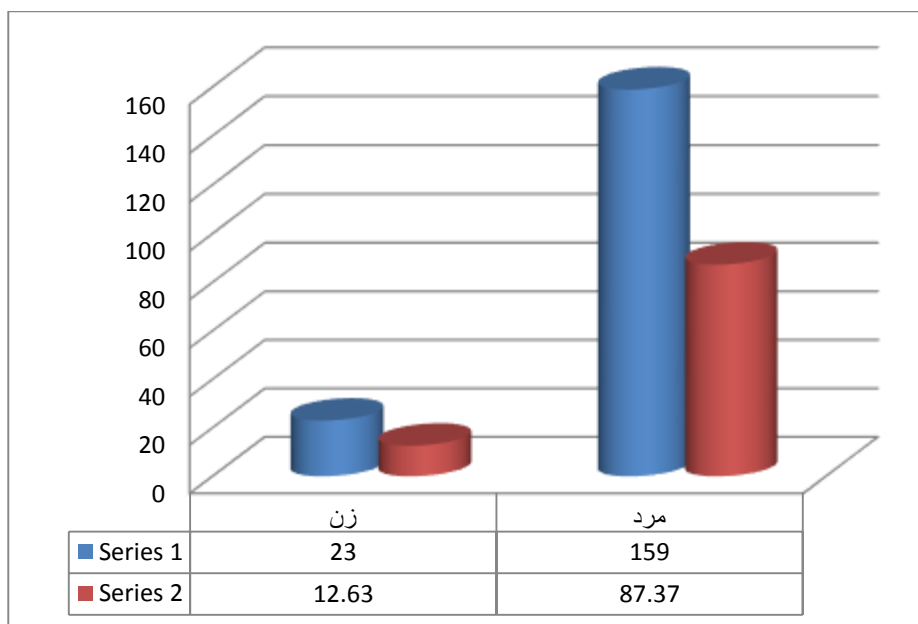
جدول ۱: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۲۳	۱۲,۶۳
مرد	۱۵۹	۸۷,۳۷
تعداد	۱۸۲	۱۰۰,۰

جدول فوق نشان دهنده توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس متغیر جنسیت می‌باشد.

از مجموع ۱۸۲ نفر نمونه مورد بررسی ۱۲,۶۳٪ زن و ۸۷,۳۷٪ مرد بوده‌اند. درصد به نسبت جمعیت نمونه به دست آمده است.

نمودار ۱: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس متغیر جنسیت

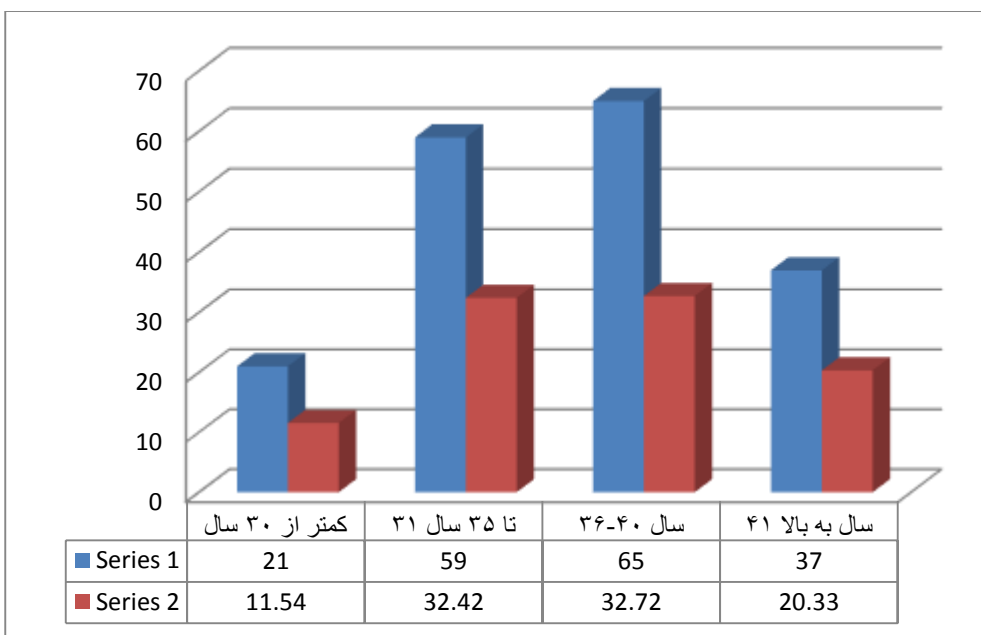


جدول ۲: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سن پاسخگویان

سن	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۳۰ سال	۲۱	۱۱/۵۴	۱۱/۵۴
۳۱ تا ۳۵ سال	۵۹	۳۲/۴۲	۴۳/۹۶
۳۶-۴۰ سال	۶۵	۳۲/۷۲	۷۶/۶۷
۴۱ سال به بالا	۳۷	۲۰/۳۳	۱۰۰
تعداد	۱۸۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰

جدول فوق نشان دهنده توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس متغیر سن می‌باشد. از مجموع ۱۸۲ نفر نمونه مورد بررسی ۱۱,۵۴٪ کمتر از ۳۰ سال و ۳۲,۴۲٪ بین ۳۱ تا ۳۵ ساله و همچنین ۳۲,۷۲٪ بین ۳۶ تا ۴۰ سال و ۲۰,۳۳٪ از ۴۱ سال به بالا سن داشته‌اند. درصدها به نسبت جمعیت نمونه به دست آمده است.

نمودار ۲: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس سن



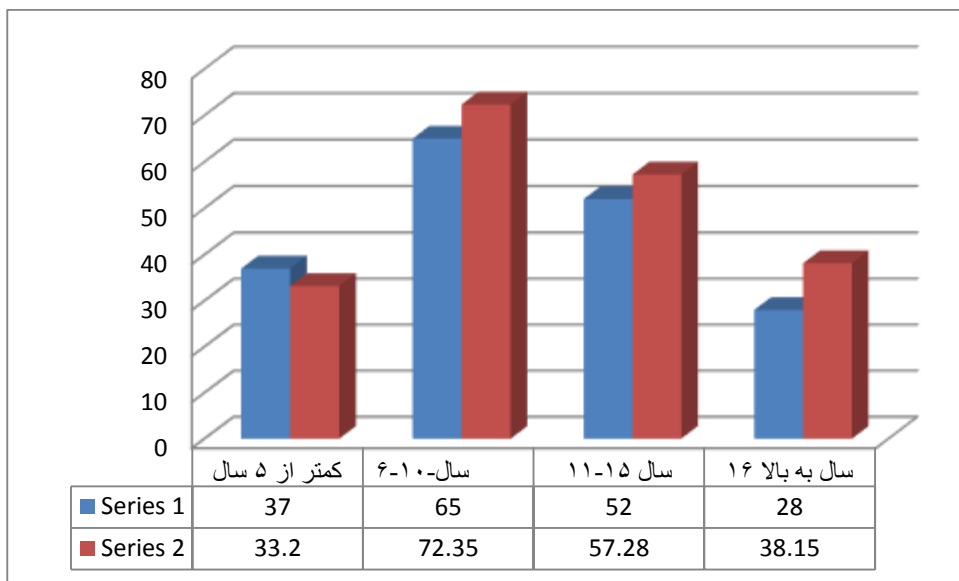
جدول ۳: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سابقه کار

شاخص	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۵ سال	۳۷	۲۰/۳۳	۲۰/۳۳
۶-۱۰ سال	۶۵	۳۵/۷۲	۵۶/۰۴
۱۱-۱۵ سال	۵۲	۲۸/۵۷	۸۴/۶۲
۱۶ سال به بالا	۲۸	۱۵/۳۸	۱۰۰
تعداد	۱۸۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰

جدول فوق نشان دهنده توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس متغیر وضعیت سابقه کار می‌باشد.

از مجموع ۱۸۲ نفر نمونه مورد بررسی ۲۰,۳۳٪ کمتر از ۵ سال و ۳۵,۷۲٪ بین ۶-۱۰ سال، ۲۸,۵۷٪ بین ۱۱-۱۵ سال و ۱۵,۳۸٪ از ۱۶ سال به بالا بوده‌اند. درصدها به نسبت جمعیت نمونه به دست آمده است.

نمودار ۳: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سابقه کار



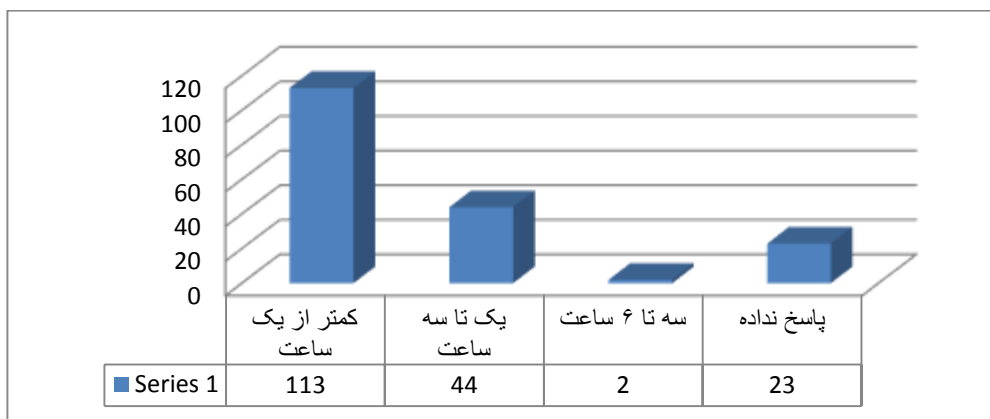
جدول ۴: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب میزان فعالیت روزانه برای کاهش بزهکاری

شاخص	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از یک ساعت	۱۱۳	۶۲/۰۹	۶۲/۰۸
یک تا سه ساعت	۴۴	۲۴/۱۷	۸۵/۶۰
سه تا ۶ ساعت	۲	۱/۰۹	۸۷/۳۴
۶ تا ده ساعت	۰	۰	۸۷/۳۴
بیشتر از ده ساعت	۰	۰	۸۷/۳۴
پاسخ نداده	۲۳	۱۲/۶۶	۱۰۰,۰
تعداد	۱۸۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰

جدول فوق نشان دهنده توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس متغیر میزان فعالیت روزانه برای کاهش بزهکاری می‌باشد.

از مجموع ۱۸۲ نفر نمونه مورد بررسی ۶۲,۰۸٪ کمتر از یک ساعت و ۲۴,۱۷٪ یک تا سه ساعت ، ۱,۰۹ سه تا ۶ ساعت ۱,۰۹ و ۱۲,۶۶٪ پاسخی نداده‌اند. درصدها به نسبت جمعیت نمونه به دست آمده است.

نمودار ۴: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب میزان فعالیت روزانه برای کاهش بزهکاری



به نظر می‌رسد پلیس می‌تواند با همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر فراهم نماید.

جدول ۵: ضریب همبستگی بین عملکرد پلیس از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	همبستگی پیرسون	آماره همبستگی
نقش پلیس راهبردی	۲,۴۴۸۵	۰/۲۱۳۸	ضریب همبستگی	۰/۳۱۸
کاهش بزهکاری	۱,۶۱۲۸	۰/۲۰۹۸۷	سطح معناداری	۰/۰۳

آنگونه که جدول ۵ نشان می‌دهد، ارتباط مثبت و معنی‌داری در سطح ۹۸ درصد اطمینان بین عملکرد نقش راهبردی پلیس از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد ( $r = ۰/۳۱۸$  و  $\text{Sig} = ۰/۰۳$ ). بنابراین فرضیه مبنی با قوت بالا مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۶: تبیین و پیش‌بینی تاثیر تعامل پلیس با دستگاه قضایی بر کاهش بزهکاری

Sig	t	Beta	B	Sig	مقدار F	ضریب تعیین	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۰	۱۴/۴	-	۲/۶	۰/۰۰۰	۱۰/۸	۰/۱	۰/۲۳	مقدار ثابت
۰/۰۰۲	۳/۲	۰/۱۶	۰/۲۲					همکاری پلیس با دستگاه قضایی
۰/۰۰۳	۳	۰/۱۵	۰/۱۴					کاهش بزهکاری
۰/۰۰۱	۱/۲	۰/۱۳	۰/۱۷					کانون‌های اصلاح و تربیت و سیاست آموزش همگانی

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد ضریب همبستگی چندگانه برابر با ( $R = ۰/۲۳$ ) است. ضریب تعیین برابر با ( $۰/۱$ ) است.  $R^2 =$  که نشان می‌دهد تعامل پلیس با دستگاه قضایی بر کاهش بزهکاری می‌تواند ۱۰ درصد از تغییرات بعد کاهش بزهکاری را پیش‌بینی نماید. بر اساس ضرایب بتای استاندارد شده، متغیرهای مستقل همکاری پلیس با دستگاه قضایی با بتای  $Beta = ۰/۱۶$  و کاهش بزهکاری با بتای  $Beta = ۰/۱۵$  به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین کاهش بزهکاری دارند.

نتیجه‌گیری

در مقام نتیجه‌گیری می‌توان به پنج نکته اشاره کرد. اول آنکه، هدف پژوهش این بود که تحول کارکردهای سنتی و در عین حال، اصلی پلیس را مورد بررسی قرار دهد و به تحولات جدید در کارکردهای پلیس بپردازد. این کار بر این اساس صورت گرفت که پلیس هم مانند دیگر نیروهای اجتماعی، با تغییر و تحولات جامعه دچار فراز و فرود می‌شود و درک چرایی این تحولات در تسهیل کارکردهای این نیروی مهم اجتماعی تأثیر خواهد داشت. از این منظر، پلیس در شکل سنتی، نقش اعمال قانون و دستگیری مجرمان را بر عهده دارد که در چارچوب امنیت فردی و عمومی تجلی می‌یابد. البته، در اینجا این بحث نظری مطرح نشد که در صورت تعارض امنیت فردی و عمومی، کدام یک باید در دستور کار پلیس قرار گیرد، زیرا می‌بایست وارد مجادلات نظری و نظام‌های سیاسی متعدد فردگرا و غیرفردگرا می‌شدیم که در حوزه مباحث نظری امنیتی قرار می‌گیرد و در قلمرو مباحث کارکردی پلیس نمی‌گنجد.

## یافته‌های استنباطی

به نظر می‌رسد پلیس می‌تواند با همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر فراهم نماید؟

ضریب همبستگی بین عملکرد پلیس با همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر است. ارتباط مثبت و معنی‌داری در سطح ۹۸ درصد اطمینان بین عملکرد پلیس با همکاری دستگاه قضایی از طریق کانون‌های اصلاح و تربیت و با سیاست آموزش همگانی زمینه‌ای برای کاهش بزهکاری در استان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد ( $R^2=0/318$  و  $\text{Sig} = 0/03$ ). بنابراین فرضیه مبنی با قوت بالا مورد تأیید قرار می‌گیرد.

به استناد جدول شماره ۵ تبیین و پیش‌بینی تأثیر تعامل پلیس با دستگاه قضایی بر کاهش بزهکاری نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد ضریب همبستگی چندگانه برابر با ( $R=0/23$ ) است. ضریب تعیین برابر با ( $R^2=0/1$ ) است. که نشان می‌دهد تعامل پلیس با دستگاه قضایی بر کاهش بزهکاری می‌تواند ۱۰ درصد از تغییرات بعد کاهش بزهکاری را پیش‌بینی نماید. بر اساس ضرایب بتای استاندارد شده، متغیرهای مستقل همکاری پلیس با دستگاه قضایی با بتای  $Beta=0/16$  و کاهش بزهکاری با بتای  $Beta=0/15$  به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین کاهش بزهکاری دارند.

## پیشنهاد‌های کاربردی



۱- پیشنهاد می‌شود با توجه به پیشرفت روزافزون علم و تکنولوژی در عرصه حیات آدمی و در اختیار گرفتن علوم و فنون در خدمت بشر و عدم استفاده صحیح از تکنولوژی از سوی بزهکارانی که غالباً حرفه‌ای هستند و در اعمال مجرمانه خود حرفه‌ای عمل می‌کنند، ضرورت دارد مأموران کاشف و متولیان امور با مجهز شدن به تکنولوژی روز همراه با آموزش‌های لازم و آگاهی از مسائل حقوقی و به خصوص کیفری، خود را برای مقابله با مجرمان آماده کنند و لازم است نیروهای مربوطه در ارائه آموزش‌های علمی و پلیسی از واقعیات جامعه جلوتر باشند و امر تعقیب مجرمان توسط پلیسی مقتدر، مجهز، توانا و متخصص صورت گیرد.

۲- پیشنهاد می‌شود با تصویب قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و ادغام نیروهای سه‌گانه (زانداری، کمیته انقلاب اسلامی و شهربانی) با هدف تشکیل یگان‌های انتظامی به منظور جلوگیری از سردرگمی مردم در مراجعه به آن‌ها و حذف پلیس قضایی از عرصه انتظامی کشور، علاوه بر وظیفه انتظامی، وظیفه پلیس قضایی که مربوط به کشف جرائم، تعقیب مجرم و اقدامات مربوط به جرائم می‌شد، به عهده این نیرو گذاشته شود.

۳- پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه قلمرو وظایف اختیارات قانونی نیروی انتظامی بسیار گسترده است به طوری که از حراست از مرزهای کشور گرفته تا درون حریم خصوصی افراد و شهروندان را که نیاز به خدمات انتظامی و قضایی دارند را در بر می‌گیرد لذا با توجه به مسئولیت‌های عیدیه‌ای که نیروی انتظامی بر عهده دارد، عملاً به نحو مطلوب و شایسته نمی‌تواند همگام با دستگاه قضایی در جهت اجرای عدالت پیش برود توجه ویژه شود.

۴- پیشنهاد می‌شود عدم توجه یا بی‌اطلاعی از مقررات مربوط به یک موضوع از سوی برخی مأموران، زحمات کارکنان دستگاه قضایی را زیر سوال برده و گاه زمینه اطاله دادرسی را فراهم می‌نماید. ناآشنایی ضابطان قضایی با ادله جرم و حقوق بزه دیده، سبب می‌شود که پرونده بارها از سوی پلیس به دادسرا برگردد تا دادسرا دستور تکمیلی را صادر کند؛ در حالی که اگر کسی با تحصیلات حقوق و تخصص این کار، آموزش دیده باشد، این مشکل رخ نخواهد داد.

۵- پیشنهاد می‌شود در پرونده‌های ارسالی از مراجع انتظامی، گاه شاهد بازداشت متهم یا متهمانی هستیم که به لحاظ یک موضوع صرفاً حقوقی، ساعت‌ها در بازداشتگاه‌های مراجع انتظامی که غالباً فاقد هرگونه امکانات رفاهی هستند، نگهداری می‌شوند یا بعضاً در ارجاع پرونده‌ها به مراجع انتظامی دیده می‌شود که بر خلاف دستور مقام قضایی اقدام می‌کنند و متهمی که دستور احضار وی داده شده است را دستگیر و حتی بازداشت می‌نمایند و بهانه آن را عدم اطلاع و آگاهی از منظور مقام قضایی ذکر می‌کنند.

۶- پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه یکی از حقوق متهم، صدور قرار تأمین است متهم به محض احضار، اگر اتهامی متوجه وی باشد مقام قضایی باید ظرف ۲۴ ساعت برایش قرار تأمین صادر کند که بعضی از قرار تأمین‌ها منجر به آزادی متهم می‌شود. در بعضی از مواقع که پرونده به واحد اجرای احکام می‌آید، ممکن است

شخص آزاد باشد و هنگامی که مجدد به پلیس اعلام می‌شود شخص را احضار کند، بعضاً رغبتی به دستگیری و جلب نشان نمی‌دهد و درباره علت این کار مدعی می‌شود که ما یک بار دستگیر کردیم ولی متهم را آزاد کردید. این نشان می‌دهد که اطلاعی از حقوق افراد و شهروندان ندارند که هر کسی مرتکب هر جرمی شود، حق دارد با سپردن وثیقه آزاد شود.

۷- پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه پلیس قضایی به عنوان مجری اوامر و دستورهای قضایی برابر قانون و وظیفه خواهد داشت در خصوص احضار، جلب، ابلاغ احکام و اوراق قضایی نهایت دقت را به عمل آورده و مانند مقام قضایی در انجام وظیفه بی‌طرفانه عمل و اقدام نماید و از تضییع حقوق متهمان جلوگیری کند.

۸- پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه اسلام و به ویژه تشیع نماد فطری عدالت است و برترین و الگوها را فرا راه بشر قرار داده است. تسریع در اجرای عدالت به عنوان یکی از مبانی نظری لزوم احیای پلیس قضایی است که باعث تسریع در مراحل رسیدگی، صدور حکم و اجرای سریع همراه با رعایت مقررات قانونی می‌شود.

۹- پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه اگر پلیس قضایی با امکانات و تجهیزات و مهارت‌های لازم تشکیل شود، راهنمایی و نظارت قاضی کیفری به حداقل خواهد رسید؛ چرا که پلیس قضایی خود آشنا به مقررات حفظ و نگهداری ادله جرم و متهم است. وقتی پلیس آشنا به وظیفه خود در امر کیفری باشد، دیگر نیازی نیست که چندین بار پرونده به همراه طرفین بین دادگاه و کلانتری‌ها در رفت و آمد باشد و کار نیز از سرعت و دقت بیشتری برخوردار می‌شود.

۱۰- پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه به موجب اصل ۱۵۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، قوه قضاییه قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایفی همچون کشف جرم و تعقیب، مجازات و تعزیر مجرمان و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام و اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمان است.

نکته بارزی که در این اصل خودنمایی می‌کند این است که قوه قضاییه «قوه مستقل» شناخته شده است. سخن اینجاست که آیا یک قوه مستقل که وظیفه آن کشف جرم است، می‌تواند از لحاظ اجرایی وابسته به نیرویی باشد که تحت امر قوه مجریه است؟ و آنجا که تعارضی بین منویات قوه قضاییه و قوه مجریه باشد، تکلیف این نیرو چیست؟

## منابع

- ۱- شورای اروپا، (۱۳۸۴)، گزارش جرم‌زدایی اروپایی، چاپ اول، تهران، انتشارات سبیل. ص ۹۱
- ۲- شیری، عباس، «نقد و بررسی لایحه پیشگیری از وقوع جرم»، فصلنامه مطالعات و پیشگیری از جرم، نشریه پلیس پیشگیری نیروی انتظامی، شماره دوم، (ج) ۱۳۸۶. ص ۱۰۰.
- ۳- صادقی، محمد هادی، (۱۳۸۹). حقوق جزای اختصاصی؛ جرایم علیه اشخاص، انتشارات میزان، ج ۱۹. ص ۲۴۵
- ۴- صانعی، پرویز، (۱۳۹۱) حقوق جزای عمومی، تهران، گنج دانش، چاپ چهاردهم، جلد ۲. ص ۲۰۰
- ۵- صلاحی، جاوید، (۱۳۸۶)، کیفرشناسی، چاپ اول، تهران، نشر میزان. ص ۲۰۸

- ۶- عطازاده سعید، نجفی علیرضا بررسی عوامل موثر بر هرزه نگاری در فضای مجازی و نقش پلیس در پیشگیری و مقابله با آن فصلنامه پژوهش های اطلاعاتی و جنایی، شماره ۲۸، زمستان ۱۳۹۱ ص ۹۵.
- ۷- گروسی، س؛ میرزائی، جواد. ( ۱۳۸۵ ). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت . طرح تحقیقی در شهرستان جیرفت. ص ۸۷
- ۸- گلدوزیان، ایرج، (۱۳۸۸) بایسته های حقوق جزای عمومی، چاپ دوم، نشر میزان، تهران.
- ۹- گودرزی، آ؛ دعاگویان، داود. ( ۱۳۸۵ ). مبانی نظری ساختار پلیس و مردم. فصلنامه دانش انتظامی ۸، ص ۳۰
- ۱۰- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، «بررسی لایحه پیشگیری از وقوع جرم با رویکرد انتظامی»، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، نشریه پلیس پیشگیری نیروی انتظامی، شماره ۳، سوم. ۱۳۸۶ ص ۱۲۱.
- ۱۱- هاشمی شاهرودی، سید محمد، (۱۳۸۶)، پلیس شهروند محور در عرصه عدالت، چاپ اول، انتشارات مرکز مطبوعات و انتشارات.